

DE OESO VAN DE TOEKOMST

No. 54, Maart 2007

Leden Adviesraad Internationale Vraagstukken

Voorzitter Mr. F. Korthals Altes
Vice-voorzitter Prof. mr. F.H.J.J. Andriessen

Leden Dhr. A.L. ter Beek
Prof. jhr. dr. G. van Benthem van den Bergh
Mw. drs. A.C. van Es
Prof. dr. W.J.M. van Genugten
Drs. H. Kruijssen
Mw. dr. P.C. Plooi - van Gorsel
Prof. dr. A. de Ruijter
Prof. dr. A. van Staden
Mw. mr. H.M. Verrijn Stuart

Secretaris Dr. R.J. van der Veen

Postbus 20061
2500 EB Den Haag

telefoon 070 - 348 5108/6060
fax 070 - 348 6256
e-mail aiv@minbuza.nl
www.AIV-Advies.nl

Ledenlijst gecombineerde commissie OESO

Voorzitter Prof. dr. W.J.M. van Genugten

Leden Prof. jhr. dr. G. van Benthem van den Bergh
Drs. T. Etty
Prof. mr. C. Flinterman
Mw. mr. C. Hak
Drs. F.D. van Loon
Drs. H.C. Posthumus Meyjes
Prof. mr. N.J. Schrijver
Prof. dr. A. van Staden
Drs. P. Stek

Corresponderend lid Prof. mr. F.H.J.J. Andriessen

Secretaris Drs. T.D.J. Oostenbrink

Inhoudsopgave

Woord vooraf

I Inleiding 7

Oprichting en doelstellingen 7

Organisatiestructuur en werkwijze 9

Lidmaatschap 10

Interne, organisatorische hervormingen 11

II Sterktes en zwaktes: inherente spanningen in de OESO-ambities 13

III De toekomst van de OESO: een antwoord op de zes vragen 17

IV Conclusies en aanbevelingen 27

Bijlage I Adviesaanvraag

Bijlage II Lijst met geraadpleegde personen

Bijlage III Lijst met afkortingen

Woord Vooraf

Op 7 maart 2006 verzocht de regering de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) te adviseren over de prioritaire werkterreinen van de OESO en de positie van de organisatie in de internationale institutionele structuur.

In de adviesaanvraag (zie bijlage I) wordt, onder verwijzing naar de sterke toename van het aantal onderwerpen en de beperkte financiële middelen, gewezen op de noodzaak te komen tot een herbezinning op de doelstellingen en de activiteiten van de OESO. Tevens wordt gewezen op de discussies over mogelijke uitbreiding van het aantal leden. Om inzicht te krijgen in de rol die een – eventueel uitgebreide – OESO in de internationale institutionele architectuur en voor Nederland kan vervullen en teneinde bij te dragen aan de Nederlandse standpuntbepaling over de toekomst van de OESO, verzoekt de regering om in het advies te willen ingaan op de volgende vragen:

1. Met welke landen, in welk tempo, in welke vorm en eventueel onder welke voorwaarden moet de OESO zich uitbreiden?
2. Hoe ziet de AIV, mede in het licht van vraag 1, de positie van de OESO in de internationale institutionele architectuur, met name in relatie tot de EU, Wereldbank, IMF, WTO, G-8?
3. Welke zouden, vanuit internationaal perspectief en het belang dat Nederland aan internationale samenwerking hecht, de prioritaire werkterreinen en onderwerpen zijn die zich bij voorrang lenen voor behandeling door de (uitgebreide) OESO?
4. Hoe beoordeelt de AIV het belang (zowel internationaal als voor Nederland) van het behoud van de voor de OESO kenmerkende werkmethoden (*soft law*, *benchmarking*, *peer review*, *peer pressure*)?
5. Welke is volgens de AIV de specifieke toegevoegde waarde van de OESO voor het in Nederland te voeren beleid en welke zouden in dat licht de onderwerpen zijn waar de OESO zich bij voorkeur op zou moeten richten?
6. Welke veranderingen moet de OESO als organisatie ondergaan om na uitbreiding en inhoudelijke prioritering effectief te kunnen functioneren?

De regering verzocht de AIV aanvankelijk de laatste vraag met voorrang te behandelen. Na overleg met de betrokken ambtelijke contactpersonen werd echter duidelijk dat dit niet langer noodzakelijk was.

Dit advies is voorbereid in een daartoe ingestelde gecombineerde commissie, die bestond uit: Prof. jhr. dr. G. van Benthem van den Bergh (AIV/CVV), drs. T. Etty (CMR), prof. mr. C. Flinterman (CMR), prof. dr. W.J.M. van Genugten (AIV/CMR, voorzitter commissie), mw. mr. C. Hak (CMR), drs. F. van Loon (COS), drs. H.C. Posthumus Meyjes (CEI), prof. mr. N.J. Schrijver (CMR), prof. dr. A. van Staden (AIV/CEI) en drs. P. Stek (COS). Prof. mr. F.H.J.J. Andriessen (AIV/CEI) heeft overwegend als corresponderend lid deelgenomen. De commissie heeft kunnen putten uit de kennis en ervaring van de ambtelijke contactpersonen van verschillende ministeries, in het bijzonder drs. P.R. Post en mw. mr. C.M. Dijk van het ministerie van Buitenlandse Zaken (DES/TO). Het secretariaat is gevoerd door drs. T.D.J. Oostenbrink (secretaris CMR) en de stagiaires B. Groothuis, mw. M.A.M. Suijkerbuijk en M. Keizer.

In hoofdstuk I van dit advies wordt kort ingegaan op de ontstaansgeschiedenis en de historische ontwikkeling van de OESO. Tevens wordt stilgestaan bij discussies over hervorming van de organisatie en bij de besluitvorming dienaangaande in mei 2006. In hoofdstuk II wordt een sterkte-zwakte-analyse gepresenteerd en worden enkele spanningen die inherent zijn aan de actuele OESO-ambities, in kaart gebracht. In hoofdstuk III worden vervolgens de zes vragen uit de adviesaanvraag van een antwoord voorzien. In hoofdstuk IV tot slot worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen op een rij gezet.

Gedurende het adviestraject heeft de AIV gesproken met een aantal deskundigen. Ook is op 3 en 4 oktober 2006 een bezoek gebracht aan de OESO in Parijs. De AIV is alle gesprekspartners zeer erkentelijk voor hun bijdragen aan deze advisering (zie voor de lijst van gesprekspartners: bijlage II).

De AIV heeft dit advies vastgesteld op 9 maart 2007.

I Inleiding

Oprichting en doelstellingen

In 1947 werd, ter uitvoering van het Marshall-plan, de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking (OEES) opgericht. De achtergrond daarvan was dat de Verenigde Staten (VS) aan hun grootscheepse hulpverlening de voorwaarde stelden dat de Europese staten zich aaneen zouden sluiten om de geld- en goederenstromen in onderling overleg te verdelen, de wederzijdse handel en het betalingsverkeer te liberaliseren en, meer in het algemeen, samen te werken bij de opbouw van het verwoeste continent. De OEES was daarmee in die eerste jaren een organisatie van Europese industrielanden met een markteconomie. Als zodanig werd zij de tegenvoeter van de COMECON.¹ In 1960 werd de wederopbouwtaak als voltooid beschouwd en werd de OEES omgevormd tot een organisatie die niet langer een exclusief Europese gerichtheid had, maar zich tevens ten doel stelde bij te dragen aan de groei van de mondiale economie en de ontwikkeling van de derde wereld. Dit werd de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Zij kende in 1960 twintig lidstaten, tegenover dertig thans.

Oorspronkelijk kreeg de organisatie tot taak beleid te bevorderen dat zij, in de woorden van artikel 1 OESO-Conventie,²

- de hoogst mogelijke duurzame economische groei en werkgelegenheid alsmede een stijgende levensstandaard met behoud van financiële stabiliteit in de lidstaten;
- bewerkstelligt, en (...) daarmee bijdraagt aan de ontwikkeling van de wereld-economie;
- bijdraagt aan gezonde economische groei in zowel lidstaten als niet-lidstaten die zich in een proces van economische ontwikkeling bevinden; en
- bijdraagt aan de expansie van de wereldhandel op een multilaterale, niet-discriminatoire basis in overeenstemming met internationale verplichtingen.

In artikel 2 OESO-Conventie is bepaald dat deze doelstellingen zullen worden nagestreefd door middel van het afzonderlijk en gezamenlijk

- bevorderen van een efficiënt gebruik van economische hulpbronnen;
- op wetenschappelijk en technologisch gebied verder ontwikkelen van deze hulpbronnen, het aanmoedigen van onderzoek en het stimuleren van beroepsopleidingen;
- uitvoeren van beleid, gericht op het behalen van economische groei en interne en externe financiële stabiliteit en op het vermijden van ontwikkelingen die de economieën van de lidstaten en die van andere landen zouden kunnen bedreigen;

1 De COMECON (Council for Mutual Economic Assistance), opgericht in 1949 in Moskou, was een economisch samenwerkingsverband tussen de Oost-Europese communistische landen, dat gezien kon worden als een antwoord op het Amerikaanse Marshall-plan. De COMECON is opgeheven in 1991.

2 'Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development', Parijs, 14 december 1960.

- ondernemen van pogingen om obstakels voor de uitwisseling van goederen en diensten en het lopend geldverkeer te reduceren of af te schaffen, en het instandhouden en uitbreiden van de liberalisatie van het kapitaalverkeer; en
- bijdragen aan de economische ontwikkeling van lidstaten en niet-lidstaten die zich in een proces van economische ontwikkeling bevinden, door het gebruik van daartoe geijkte middelen waaronder, in het bijzonder, de toestroom van kapitaal naar deze landen, gelet op het belang voor hun economieën van het ontvangen van technische bijstand en het verwerven van groeiende exportmarkten.

Om haar doelstellingen te bereiken heeft de OESO in de loop der jaren haar activiteiten uitgebreid tot vrijwel alle denkbare beleidsonderwerpen op economisch, sociaal en maatschappelijk terrein. Zij doet dat op verzoek van en gefinancierd door de lidstaten, en gaat daarbij doorgaans op multidisciplinaire en beleidsvergelijkende wijze te werk.

In de eerste decennia van haar bestaan werd de agenda van de organisatie gedomineerd door informatie-uitwisseling over en vergelijking van het voorgenomen macro-, meso- en micro-economisch beleid van de lidstaten. Dat maakte het voor de lidstaten mogelijk om daarmee bij de eigen beleidsvoorbereiding rekening te houden. Op bepaalde terreinen groeide deze vorm van samenwerking uit tot hechtere vormen van economische samenwerking en tot 'beleidsafstemming'. Daarnaast noopten en nopen wijzigingen in de internationale betrekkingen, zoals de toenemende onderlinge afhankelijkheid van economieën, de mondialisering van geldstromen en het aanvaarden van het concept van de markteconomie in een steeds groter aantal landen, de OESO tot een heroriëntatie op haar aanpak en aandachtsvelden. Als verlengstuk van die ontwikkeling is binnen de OESO, vooral met het oog op (eventuele) toetreding van grote nieuwe staten, vaak gesproken over de eventuele noodzaak om te komen tot andere vormen van coördinatie en afstemming van beleid dan traditioneel het geval was (denk aan *peer pressure* et cetera, waarover verderop in dit advies meer). Tot op heden heeft deze discussie niet tot grote wijzigingen in de aanpak geleid. Het is ook de vraag of dat wel noodzakelijk is, voordat duidelijk wordt welke staten (met welke economische oriëntatie en van welke omvang) formeel willen toetreden of intensiever met de OESO willen samenwerken (ook daarover later meer in dit advies). Een aanpassing van succesvol gebleken methoden zou prematuur zijn geweest.

Omdat de lidstaten voortdurend nieuwe prioriteiten stellen, zijn de onderwerpen waarmee de OESO zich bezighoudt in de loop van de tijd aan verschuiving onderhevig geweest. De negen onderwerpen/velden die onder het *Central Priority Fund* voor 2007/2008 vallen, zijn: consumentenbeleid, onderwijs, migratie, duurzame ontwikkeling, houdbare financiering om betaalbare toegang tot water en sanitair te waarborgen, anticorruptie, financiële deskundigheid, belastingadministratie en de OESO-website.³ De recentelijk aangetreden SG van de OESO heeft daarbij de onderwerpen migratie, volksgezondheid en water tot zijn prioriteiten verklaard.

Verder was het oorspronkelijk vanzelfsprekend dat de lidstaten samen vrijwel de gehele vrije wereldeconomie omvatten en op basis van dit gegeven en gesteund door een hoge mate van gelijkgestemdheid aan het werk van de organisatie deelnamen. Mondiale veranderingen die de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden, hebben die vanzelfsprekendheid echter onder druk gezet. In feite is de huidige discussie over de identiteit van

3 Doc. C(2006)106 van 16 juli 2006.

de OESO ontstaan met de val van de Muur in 1989. De Koude Oorlog gaf de OESO zowel een duidelijke *raison d'être* als een sterk intern gevoel van solidariteit. Met het wegvallen daarvan en met de opkomst van sterke nieuwe economieën is de OESO gedwongen op zoek gegaan naar een nieuwe identiteit.

Organisatiestructuur en werkwijze

Het hoogste orgaan in de OESO is de Raad, die bestaat uit de relevante ministers of de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten. Beleidsrelevante besluiten worden in dat forum doorgaans bij consensus genomen. Hierop bestaat sinds mei 2006 echter een aantal uitzonderingen, waarbij een meerderheid van stemmen de norm is (zie aan het einde van dit hoofdstuk, onder het kopje 'Interne, organisatorische hervormingen').

De meest zichtbare 'producten' van de OESO worden geleverd door de 228 (deel)werkgroepen, (ad-hoc)taakgroepen, stuurgroepen en (vaste) commissies.⁴ In dit netwerksysteem worden onder meer beleidsadviezen, richtlijnen, gedragsprincipes en overzichten van *best practices* op velerlei terrein opgesteld.⁵ Veelal organiseren de commissies per thema vertrouwelijk overleg tussen lidstaten om meer economische samenwerking en samenhang te bewerkstelligen. Sommige commissies onderscheiden zich door de aanwezigheid van hoge beleidsambtenaren, waardoor het beleid op de desbetreffende terreinen als het ware direct kan worden afgestemd en op efficiënte wijze *peer review* en *peer pressure* kunnen worden uitgeoefend.⁶

Het secretariaat onder leiding van de SG – de recentelijk aangetreden Mexicaan José Ángel Gurría – ondersteunt de werkzaamheden van de Raad en de commissies.⁷ De SG is de wettige vertegenwoordiger van de organisatie naar de buitenwereld, is verantwoordelijk voor de aansturing van de organisatie en is rechtstreeks verantwoording verschuldigd aan de Raad. Daarnaast waarborgt de SG de institutionele coherentie van de organisatie en wordt hij geacht bij te dragen aan strategische beleidsdiscussies. De SG zit de Raad voor en onderhoudt de relaties met lidstaten en niet-lidstaten, alsmede met andere internationale organisaties. Ook stelt de SG het werkprogramma voor en is hij samen met de Raad verantwoordelijk voor de uitvoering ervan.⁸

Het reguliere OESO-budget wordt bijeengebracht door de dertig lidstaten, met de VS en Japan als de grootste contribuanten. Deel 1 van het budget bestaat uit verplichte, algemene, jaarlijkse financiële bijdragen van alle leden van de OESO. De hoogte van

4 Nederland bekleedde in 2006 in totaal vijftien voorzitterschappen en was vice-voorzitter van een vijftiental andere overlegvormen. In totaal was Nederland in 2006 actief in 196 OESO-overlegvormen. Het totale aantal overlegorganen is de laatste twintig jaar nauwelijks toegenomen. Al in 1988 waren er meer dan 200 commissies et cetera. Anno 2002 waren dat er ongeveer evenveel. Het aantal hoofdcommissies is sinds 1998 gelijk gebleven. Vier zijn opgeheven en vier nieuwe zijn toegevoegd.

5 C/WPEG(2006)7, 'A New Governance Structure for the Council and its Standing Committees', 14 april 2006.

6 Dit advies maakt meer dan gemiddeld gebruik van Engelse termen, zulks ter aansluiting bij het taalgebruik in de OESO.

7 C/WPEG(2006)6, SG OESO, 'The Responsibilities of the Secretary-General', 14 maart 2006. In totaal heeft de OESO ongeveer 2000 medewerkers, deels in vast dienstverband, deels op contractbasis.

8 C/WPEG(2006)6, p. 6.

deze bijdragen is volgens de contributiesleutel gerelateerd aan het Bruto Nationaal product (BNP) van een lidstaat. Deel II van het budget bestaat uit een geconsolideerd en een niet-geconsolideerd deel. Bijdragen aan het geconsolideerde deel zijn niet aan het BNP van een lidstaat gerelateerd, maar aan het belang dat de lidstaat hecht aan de activiteit die uit dit deel van het budget zal worden betaald.⁹ Daarnaast dragen sommige landen op ad-hocbasis bij aan het niet-geconsolideerde deel.

In de loop der jaren heeft de OESO aan de basis gestaan van een aantal instanties, waaronder:

- het Internationaal Energie Agentschap (IEA);
- het Nucleair Energie Agentschap (NEA);
- de *Club du Sahel*;
- het Centrum voor Educatief Onderzoek en Innovatie (CERI); en
- de Europese Conferentie van Ministers van Transport (ECMT).

Deze organisaties zijn weliswaar verbonden met de OESO, maar handelen autonoom en hebben eigen statutaire bevoegdheden.

Lidmaatschap

In de ruim 45 jaar van haar bestaan is de OESO gegroeid van twintig tot dertig leden. Vrij snel na de oprichting werden vier nieuwe leden toegelaten, terwijl tussen 1994 en 2000 nog eens zes nieuwe leden tot de organisatie zijn toegetreden.¹⁰ Op dit moment staan zestien staten op de lijst van mogelijke nieuwe leden.¹¹ Het is echter in lang niet alle gevallen duidelijk of zij ook een formeel lidmaatschap nastreven. Rusland bijvoorbeeld wil zeker lid worden, maar dat is onzeker wat betreft staten als China, India en Brazilië. De staten die na 1990 zijn toegelaten, zijn opkomende economieën of bevinden zich in een transitiefase. Bovendien hebben zij, overeenkomstig de doelstellingen en lidmaatschapscriteria van de OESO, de ambitie te behoren tot een gemeenschap van staten die impliciet uitgaan van het rechtsstaatsprincipe en expliciet op de markt georiënteerd zijn. Het moge echter duidelijk zijn dat deze dubbele ambitie niet wordt gedeeld door alle landen die thans op de lijst van mogelijke nieuwe leden staan (zie ook later).

In nauw verband met de lidmaatschapsdiscussie staat het feit dat de OESO te maken heeft met de zich wijzigende economische krachtsverhoudingen in de wereld. Bij haar huidige samenstelling dreigt de organisatie steeds minder de belangen en opvattingen van de grote economische spelers op wereldniveau te weerspiegelen en loopt zij het

9 DSTI/DOT/MTC(2005)1. Voorbeelden zijn de 'Joint OECD/ECMT Transport Research Centre' en het 'Steel Committee'. Nederland stond in 2005 op de achtste plaats op de lijst van donoren die vrijwillige bijdragen leverden.

10 De oorspronkelijke leden zijn: België, Canada, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland. Zij werden in de jaren '60-'70 gevolgd door: Australië, Finland, Japan en Nieuw-Zeeland en in de jaren 1994-2000 door: Hongarije, Mexico, Polen, Slowakije, Tsjechië en Zuid-Korea.

11 Te weten: Brazilië, Bulgarije, Chili, China, Cyprus, Estland, India, Indonesië, Israël, Letland, Litouwen, Malta, Roemenië, Rusland, Slovenië en Zuid-Afrika. Verder worden landen als Argentinië, Egypte, Maleisië, Marokko en Singapore gezien als kandidaten voor toetreding op middellange of lange termijn.

gevaar minder relevant te worden.¹² Op dit moment vertegenwoordigen de OESO-leden nog slechts 60% van het wereld-BNP en dit percentage zakt snel.

Interne, organisatorische hervormingen

De Raad dient zich volgens de OESO-reglementen primair bezig te houden met strategische keuzes. Gedurende vele jaren zijn pogingen gedaan te komen tot rationalisatie en prioriteitsstelling van activiteiten. De meeste voorstellen hebben tot op heden echter weinig resultaat gehad, hoewel op het terrein van budgetbepaling wel vooruitgang is geboekt. In 2001 is binnen de OESO een nieuwe discussie over hervorming van de organisatie begonnen.¹³ Deze omvat onder meer de aanpassing van de besluitvormingsstructuur, de contributieschaal, de flexibilisering van het werkprogramma, een reflectie op de relatie met niet-lidstaten, de architectuur van het OESO-ontwikkelingscluster en een herbezinning op de missie van de organisatie in relatie tot eventuele verdere uitbreiding van het aantal leden.

Om de discussie over de organisatiestructuur en het lidmaatschap van de OESO te voeden en verder vorm te geven is een speciale commissie van alle OESO-leden ingesteld (genaamd de Conventie). Vanuit deze Conventie is weer een kleinere Werkgroep (de 'Council Working Party on the Implications of Future Enlargement on OECD Governance', kortweg: WPEG) samengesteld, die het debat over de hervormingen moet initiëren. Eén van de aandachtspunten van de WPEG betreft het vergroten van de slagvaardigheid van de Raad.¹⁴

De inspanningen van de WPEG hebben ertoe geleid dat de Raad in mei 2006 een resolutie over enige veranderingen in de bestuursstructuur heeft aangenomen.¹⁵ De beoogde veranderingen hebben tot doel de slagvaardigheid van de Raad te vergroten door niet-essentiële zaken van zijn agenda te verwijderen en daardoor voor de Raad tijd en ruimte te creëren om zich te concentreren op de strategische richting van de organisatie. De operationele zaken zullen voortaan worden waargenomen door drie Vaste Commissies, te weten het Executive Committee (ExCo), het Budget Committee (BuCo) en het External Relations Committee (ErCo). Verder zal de Raad beslissingen over de implementatie van beleid ten aanzien van niet-leden delegeren aan deze vaste commissies. Ook zullen beslissingen over de invoering van samenwerkingsprogramma's met internationale organisaties en de invoering van beleid ten aanzien van het maatschappelijk middenveld worden gedelegeerd naar de vaste commissies.

Daarnaast is het krachtens de resolutie van mei 2006 de bedoeling dat de vaste commissies de Raad zullen ontlasten door zaken als communicatie en sponsoring op zich te nemen. Bovendien zullen de vaste commissies de meer administratieve zaken, zoals kwesties met betrekking tot pensioenregelingen en contributies, overnemen van de

12 Seiichiro Noboru, 'A Strategy for Enlargement and Outreach. Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach', 28 februari 2005, p. 3.

13 Zie onder meer het rapport van consultant Peter Nicholson, 'Maximising the impact of the OECD', 15 januari 2003. Hij fungeerde als Speciaal Adviseur van de voormalige SG OESO, Donald J. Johnston.

14 C/WPEG(2006)7, 14 april 2006, p. 3 en pp. 9-10. Na de besluitvorming op Raadsniveau is de WPEG opgeheven.

15 C(2006)78/FINAL, 11 mei 2006.

Raad. De Raad besloot verder zijn flexibiliteit, effectiviteit en efficiëntie te vergroten door de toepassing van besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid in plaats van unanimitieit aanzienlijk uit te breiden. Dat betreft zaken als de hoogte van de jaarlijkse contributie en andere financiële regelingen, de relaties met niet-lidstaten en internationale organisaties, besluiten over het voortbestaan van vaste commissies, en andere organisatorische en managementkwesties.¹⁶

¹⁶ C/WPEG(2006)7, 14 april 2006, p. 3 en pp. 9-10 en C(2006)78/FINAL, 11 mei 2006.

II Sterktes en zwaktes: inherente spanningen in de OESO-ambities

In de originele OESO-Conventie zijn de doelstellingen van de OESO in vrij algemene termen gedefinieerd (zie boven). In de praktijk heeft de OESO zich ontwikkeld tot een organisatie die vooral functioneert:

- als instrument van internationale ordening op met name sociaal-economisch terrein, in een enkel geval via bindende afspraken, maar meestal via *soft law* en *peer pressure*;
- als denktank en platform voor internationale beleidsvoorbereiding, waarbij de OESO in voorkomende gevallen wordt gebruikt als *pre-negotiating forum*;
- als onderzoeksinstantie met een beoogd a-politiek karakter voor nationale beleidsvoorbereiding, door middel van veelal multidisciplinair beleidsvergelijkend onderzoek, onder meer naar *best practices*; en
- als organisatie voor de normstelling, berekening en toetsing van de *Official Development Assistance*-gelden (ODA) en als denktank op het terrein van armoedebestrijding in ontwikkelingslanden.

Op basis van recente (interne) rapporten van de OESO zelf en van de gesprekken die de AIV zowel in Nederland als in Parijs heeft gevoerd, kan worden geconcludeerd dat de OESO een aantal uitgesproken sterktes en zwaktes kent bij de vormgeving en uitvoering van dit takenpakket. De AIV noemt de in zijn ogen belangrijkste.

Sterktes

- De OESO is goed in structuurbeschrijving en -analyse van economieën en sectoren.
- Zij is, ondanks het goeddeels ontbreken van bindende instrumenten, goed in het geleidelijk doen doorwerken in nationaal beleid van de conclusies die uit deze analyses kunnen worden getrokken. Vaak krijgen de algemene principes die aan de doorwerking ten grondslag liggen het karakter van internationale *soft law*.
- Zij heeft bewezen relevante beleidsvormende en -uitvoerende actoren bij het overleg te kunnen betrekken. De organisatie heeft *convening power*, zowel ten opzichte van overheden als ten opzichte van het bedrijfsleven, de vakbeweging en NGO's.
- Zij is voor deelnemers een weinig 'bedreigende' organisatie, in de zin dat zij functioneert op basis van consensus (zie ook bij de zwaktes), slechts een beperkt aantal bindende instrumenten kent en er geen sprake is van geconditioneerde geldverstrekking.
- Zij is goed op al deze terreinen door de gelijkgestemdheid van de betrokken leden (de *likemindedness*). In het verlengde van deze gelijkgestemdheid liggen de typerende OESO-methoden van *peer review* en *peer pressure*, landenonderzoek, beleidsvergelijking en de ontwikkeling van *soft law*. Deze activiteiten worden krachtig ondersteund door een effectief systeem van statistische dataverzameling. De effectiviteit daarvan is nauw verbonden met het feit dat de lidstaten *grosso modo* hetzelfde denkkader hanteren en dezelfde politieke en sociaal-economische uitgangspunten hebben.
- De werkzaamheden van de (deel)werkgroepen, (ad-hoc)taakgroepen, stuurgroepen en (vaste) commissies vormen de materiële basis van het functioneren van de OESO. Uit onderzoek is gebleken dat het overgrote deel van de overlegstructuren goed past bij de hoofdtaak van de organisatie.¹⁷ Deze werkzaamheden worden ondersteund door een kwalitatief hoogwaardig secretariaat.

¹⁷ Zie onder meer het rapport van consultant Peter Nicholson, 'Maximising the impact of the OECD', 15 januari 2003, pp. 22-29.

Zwaktes

- De besluitvorming in de OESO, die voor alle belangrijke zaken is gebaseerd op consensus, maakt verandering op hoofdlijnen uiterst moeizaam. Dat maakt de consensusbesluitvorming tot een zwakte van de OESO. Tegelijkertijd impliceert deze wijze van besluitvorming de noodzaak van een goede terugkoppeling naar de achterban, hetgeen draagvlak creëert zodra de overeenstemming eenmaal is bereikt. Dat is op zichzelf weer aan te merken als een sterkte.
- De huidige samenstelling van de OESO wordt door sommige Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen en de VS betiteld als eurocentrisch. Andere landen wijzen echter op de dominantie van de VS. Door het ontbreken van belangrijke opkomende landen op de ledenlijst ontbeert de OESO mondiale representativiteit en het vermogen tot effectieve uitvoering van een mondiale agenda.
- Er bestaan aanzienlijke financieringsproblemen: de VS nemen weliswaar een aanzienlijk deel van de OESO-budgetten voor hun rekening, maar betalen steevast te laat. Tegelijkertijd wensen de VS nauwelijks discussie over een wijziging van de contributiesystematiek. Ook andere staten – Duitsland en Italië bijvoorbeeld – volgen nu die lijn.
- Daaraan gerelateerd: vrijwillige bijdragen hebben zowel voor- als nadelen. Voordelen zijn dat deze ‘lucht’ verschaffen op het terrein van financiering en bij donoren leiden tot een grotere betrokkenheid bij en interesse in de uitkomsten. Nadelen zijn dat vrijwillige bijdragen kortetermijnbeleid in de hand werken, tot versnippering van de activiteiten leiden en verkeerde stimulansen geven aan degenen wier banen van vrijwillige bijdragen afhangen.
- Het functioneren van de (deel)werkgroepen, (ad-hoc)taakgroepen, stuurgroepen en (vaste) commissies is tevens een zwakte van de organisatie. Veel werk- en taakgroepen functioneren op basis van vrijwillige bijdragen die veelal worden gealloceerd door één of twee leden die een bepaald onderwerp op de OESO-agenda wensen te hebben. Daarnaast is er sprake van een onvoldoende systematische evaluatie van de effectiviteit van de verschillende commissies en hun sub-organen. Tot slot bepalen de werkzaamheden in deze commissiestructuur in hoge mate de zeggenschap over het budget (circa 98%), hetgeen leidt tot een zekere inflexibiliteit in het bestedingspatroon van de gehele organisatie.
- De beleidsvorming binnen de OESO wordt gekenmerkt door een gebrek aan een samenhangend langetermijnperspectief.¹⁸ Zou dat perspectief helder(der) zijn, dan zou gemakkelijk(er) kunnen worden bepaald waar de meerwaarde van de organisatie ligt, welke onderwerpen prioriteit verdienen en welke onderwerpen van de OESO-agenda kunnen worden afgevoerd. Tevens kan dan de organisatiestructuur van het secretariaat (met zijn vele managementlagen) worden geoptimaliseerd en efficiënter worden ingericht.

In deze, niet volledige, opsomming van taken en sterktes en zwaktes van de OESO wordt, gevoegd bij het debat over de uitbreiding, een aantal inherente spanningen in het functioneren van de OESO zichtbaar. Zo ligt bij het beleidsvergelijkende wetenschappelijke werk van de organisatie het accent op een technisch-wetenschappelijke benadering en op solide statistische onderbouwing van de bevindingen, maar deze benadering lijkt zich op het eerste oog niet goed te verdragen met een te grote (en eventueel sterk toenemende) variatie in politieke systemen en visies tussen de leden. Tegelijkertijd is

¹⁸ Op deelterreinen bestaan wel meerjarige strategiedocumenten. Voorbeelden daarvan zijn: ‘Update of the “Vision for the Future”: A Global Approach to the Regulation of Agricultural Pesticides’, ENV/JM/PET(2006)16, 9 oktober 2006, en ‘EPOC’s Strategic Vision’, ENV/EPOC(2005)14/FINAL, 28 februari 2006.

het zo dat, hoe meer men verschilt, hoe belangrijker het wordt dat de verschillen tussen de systemen worden geanalyseerd, met inbegrip van de beleidsconsequenties die nationaal en internationaal uit de verschillen zouden kunnen of moeten voortvloeien.

Voor de onderzoeksfunctie van de OESO is het van belang dat gegevens over de nationale economische en maatschappelijke structuren van de lidstaten toetsbaar zijn. Om een goede analyse te kunnen maken is het weliswaar niet noodzakelijk dat deze overeenstemmen, maar ze mogen niet zo ver uiteenlopen dat er geen vergelijkende beleidsconclusies meer kunnen worden getrokken. De OESO hanteert als basis criterium de *likemindedness*. Dit criterium impliceert het toepassen van het rechtsstaatsprincipe (hoewel deze term noch de term democratie voorkomt in de OESO-Conventie) en het hebben van een markteconomie, maar gaat ook verder. Het gaat ook om een werkwijze waarbij beleidsaanpassingen op een vergelijkbare manier tot stand komen en waarbij maatschappelijke organisaties als de vakbeweging en werkgeversorganisaties een rol kunnen spelen.

De onderliggende vraag ten aanzien van de onderzoeksfunctie is al met al of de organisatie primair moet blijven bij de kernactiviteit van het verrichten van wetenschappelijk onderbouwde studies, die doorgaans zeer gewaardeerd worden en die zij mede kan verwaardigen doordat de lidstaten aan de OESO gegevens ter beschikking stellen waartoe private onderzoeksinstituten niet of nauwelijks toegang hebben, of dat zij zich in toenemende mate (mede) moet richten op beleidsvoorbereidend en -begeleidend onderzoek in het kader van de mondialisering.

De lidmaatschapscriteria van de OESO zijn recentelijk opnieuw verwoord door een werkgroep onder leiding van de Japanse ambassadeur Seiichiro Noboru.¹⁹ Zijn rapport spreekt, naast de al genoemde *likemindedness*, over *significant player*, *mutual benefit* en *global considerations*.²⁰ Dit rijtje staat sinds het uitkomen van het rapport te boek als 'de Noboru-criteria'. Met *likemindedness* wordt bedoeld op het hanteren van het rechtsstaatsprincipe en het hebben van een open markteconomie.²¹ Met het criterium *significant player* wordt onder meer bedoeld dat een land moet kunnen aantonen dat het de capaciteit heeft in de voornaamste OESO-commissies bij te dragen tot leereffecten binnen en beïnvloeding van gelijkgestemde staten. Een kandidaatlid dient derhalve relevant te zijn voor de organisatie als geheel ten aanzien van een aantal van de belangrijkste onderwerpen. *Mutual benefit* is een concept dat vereist dat de toetreding van welk land dan ook tot de OESO niet alleen voordelig zal zijn voor het nieuwe lid, maar ook voor de huidige leden. En het criterium *global considerations*, tot slot, betekent onder meer dat de OESO in termen van importantie en mondiale relevantie baat dient te hebben bij het betrekken van de politiek en economisch belangrijkste landen bij haar werkzaamheden. Sommigen zien dit echter eerder als een instrument om de *mutual benefit* te bepalen dan als een op zichzelf staand criterium. Het moge verder duidelijk zijn dat zich bij de praktische toepassing van deze criteria de nodige dilemma's voordoen. Zo kan worden gesteld dat staten die de *likemindedness* van de OESO

19 Zie 'A Strategy for Enlargement and Outreach, report of the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach', Ambassador Seiichiro Noboru, 13 mei 2004, pp. 15-19.

20 *Ibid.*, pp. 14-16.

21 Ambassador Seiichiro Noboru spreekt in zijn rapport over 'democratie'. De AIV geeft de voorkeur aan de bredere term 'rechtsstaat'.

zouden kunnen versterken, lang niet altijd kunnen worden aangemerkt als *significant players*, terwijl een aantal van de opkomende economieën een dominante rol speelt in het mondialiseringsproces, en als zodanig relevant en interessant is voor de OESO, maar op het eerste gezicht juist weinig *likeminded* is.

De inherente spanningen tussen de uiteenlopende invalshoeken zijn evident. Immers, indien de lidstaten en de SG van de OESO de wens hebben zich sterker te bemoeien met de 'begeleiding' van de mondialisering van de economie en ook de noodzaak voelen via incorporatie van de grote opkomende economieën in mondiaal-economische zin relevant te blijven, zal uitbreiding met een aantal niet zonder meer *likeminded* staten niet kunnen uitblijven.²² Een dergelijke keuze voor uitbreiding zal echter betekenen dat de OESO in sterkere mate een politiek karakter krijgt, mede doordat het vermogen om te functioneren als *pre-negotiating forum* afhangt van de beschikbaarheid van wetenschappelijke analyses en van de mogelijkheid *soft law* zo te formuleren, dat die in verschillende institutionele omstandigheden van toepassing kan zijn. Zolang echter de inhoudelijke gerichtheid van de organisatie niet helder is, met inbegrip van de vraag of de organisatie de rol van 'medemanager van de mondialisering' wel moet willen, is het lastig te bepalen hoe ver en in welke richting een eventuele uitbreiding zou moeten gaan.

Als vermeld in hoofdstuk I, wordt op het ogenblik gezien of een zestiental staten, met een grote variëteit van politieke achtergronden, in de toekomst lid zou kunnen worden. Op deze lijst staan acht staten – Bulgarije, Cyprus, Estland, Letland, Litouwen, Malta, Roemenië en Slovenië – die in de periode 2004-2007 tot de EU zijn toegetreden. Met hun toelating tot de OESO – waarvan de AIV voorstander is (zie verderop in dit advies) – zal het aantal EU-landen binnen de OESO nog aanzienlijk toenemen, wat naar verwachting weer tot een reactie zal leiden van sommige niet-Europese OESO-leden, zoals Australië en Japan. Deze landen neigen er nu al toe een dergelijke ontwikkeling te compenseren door te eisen dat dan ook landen uit andere regio's toetreden.

22 Zie onder meer het rapport van ambassadeur J. Julin, 'Future Direction of the OECD: Report on OECD's Role in Global Architecture', 24 maart 2003.

III De toekomst van de OESO: een antwoord op de zes vragen

In het voorafgaande hoofdstuk is gewezen op punten die van grote invloed (kunnen) zijn op de huidige OESO-werkzaamheden en op de eventuele verdere ambities van de organisatie. Deze punten zijn tot nu toe in dit advies betrekkelijk neutraal gepresenteerd, maar nopen uiteindelijk tot fundamentele keuzes. De opvattingen en adviezen van de AIV ter zake zijn verwerkt in de navolgende beantwoording van de vragen die de regering aan de AIV heeft voorgelegd.

Vraag 1: Met welke landen, in welk tempo, in welke vorm en eventueel onder welke voorwaarden moet de OESO zich uitbreiden?

Het is naar de opvatting van de AIV duidelijk dat de OESO zonder incorporatie van de opkomende economieën gaandeweg minder relevant zal worden. In dat opzicht is het van belang dat de huidige OESO-lidstaten slechts 60% van het wereld-BNP vertegenwoordigen en dat dit percentage snel daalt. Om het gezag van de organisatie als geheel en de interesse van vooral de grote OESO-lidstaten te behouden, is uitbreiding van de samenwerking met de opkomende economieën in enigerlei vorm essentieel. De uitdaging voor de OESO is erin gelegen de opkomende *significant players* in te schakelen, niet alleen op basis van een *à la carte*-benadering door deze laatste, maar juist ook bij de inhoudelijke analyse en aanpak van een reeks van onderwerpen van mondiaal belang. Daardoor krijgen ook de eerder genoemde criteria van *mutual benefit* en *global considerations* nadere inhoud.

Bij de uitbreiding van de samenwerking kunnen zowel formele toetreding als associatie – ‘*enhanced engagement*’, in de OESO-terminologie – aan de orde zijn, maar zij dienen niet te worden verward. Zo is het naar de opvatting van de AIV gevaarlijk, zoals de VS lijken te doen, ongeremd te streven naar informele vormen van samenwerking *à la carte*. Daarmee wordt de harde kern van de organisatie uitgehold, zeker indien dat om nationale budgettaire redenen gepaard gaat met een inkrimping van de reguliere begroting ten gunste van ad-hocbijdragen. Om die reden zou naar de opvatting van de AIV aan de eerder verwoorde vier ‘Noboru-criteria’ voor uitbreiding, een vijfde moeten worden toegevoegd: aanvaarding (en naleving) van het OESO-acquis.

In verband met dit acquis heeft de AIV kennisgenomen van de notitie van het directoraat-generaal voor juridische zaken van de OESO, als annex toegevoegd aan het Noboru-rapport, waarin wordt aangegeven welke OESO-besluiten, -conventies, -aanbevelingen, -verklaringen et cetera daartoe zouden moeten behoren. Dat document bevat echter een reeks van OESO-instrumenten waarvan het naar de opvatting van de AIV de vraag is of zij tot het acquis moeten worden gerekend, zeker indien ze daarmee zouden gaan gelden als drempel voor het lidmaatschap. De AIV denkt hierbij bijvoorbeeld aan het besluit van de Raad met betrekking tot het internationale toerismebeleid en het besluit met betrekking tot de internationale standaard voor fruit en groente. De AIV pleit ervoor de selectie terug te brengen tot een beperkt aantal documenten die tezamen een beeld oproepen van datgene waarvoor de OESO in de kern wil staan. De AIV denkt aan de oprichtings-Conventie, interne procedureregels, financiële besluiten en de belangrijkste conventies, besluiten, richtlijnen, aanbevelingen, codes en verklaringen op het terrein van klimaatverandering,

maatschappelijk verantwoord ondernemen,²³ ontwikkelingssamenwerking (waaronder acceptatie van de ODA-doelen), liberalisatie van het kapitaalverkeer, belastingen, anti-corruptie en hervorming van de overheidsfinanciën. Daarnaast kan dan nog steeds een langere lijst van documenten worden gehanteerd, maar deze zouden naar de opvatting van de AIV geen deel moeten uitmaken van het acquis als toelatingscriterium. Wel is het essentieel dat kandidaatleden bereid en (binnen afzienbare termijn) in staat zijn ook voor die terreinen de statistische gegevens te leveren die voor beleidsvergelijkend onderzoek op hoofdpunten nodig zijn.

De AIV geeft ten aanzien van de invulling van het acquis zowel een hoofdcriterium, als enkele voorbeelden ter illustratie, zonder verder uitputtend te kunnen zijn. Waar het om gaat is dat staten niet alleen in redelijke mate aan de Noburu-criteria moeten voldoen, maar ook de verplichtingen voortvloeiend uit het acquis moeten aanvaarden (en deze dus naleven of een proces willen doen aanvangen om deze na te leven) om als volwaardig lid te kunnen worden toegelaten. Een dergelijk toegevoegd criterium is temeer van belang, omdat een organisatie die vrijwel alleen zou bestaan uit arrangementen *à la carte* haar samenhang (en daarmee legitimiteit) verliest. Voor staten die niet aan deze eisen kunnen of willen voldoen, is de keuze van de associatie (*enhanced engagement*) de meest aangewezen.²⁴ In die gevallen kan desgewenst met wederzijds goedvinden een overgangstermijn worden vastgesteld waarbinnen stapsgewijs wordt toegewerkt naar een volledig lidmaatschap.

In concreto betekent het voorgaande naar de opvatting van de AIV dat op zo kort mogelijke termijn moet worden bepaald welke landen op die voorwaarden zelf wensen toe te treden en welke landen naar het oordeel van de OESO voor lidmaatschap in aanmerking komen. Nu is het nog steeds onduidelijk of belangrijke landen als China, India en Indonesië eigenlijk wel prijs stellen op volwaardig lidmaatschap dan wel substantiële uitbreiding van de samenwerking en dat maakt dat de OESO in een weinig sterke positie verkeert tegenover deze landen.²⁵ Wanneer de keuzes helder zijn, kan – bijvoorbeeld uitgesmeerd over tien jaar – worden gestreefd naar zowel de toetreding van landen die dat willen en die aan de criteria voldoen, als naar associatieregelingen met landen die geen lid willen of mogen worden, maar die om andere redenen voor de OESO van belang zijn of met de OESO willen samenwerken. Het eerste zou kunnen gelden voor landen als Brazilië, Zuid-Afrika, Chili, Israël²⁶ en de acht eerder genoemde EU-lidstaten, het tweede voor bijvoorbeeld China, India en Rusland.

Voor de laatste groep geldt dat deze landen dusdanig grote problemen hebben op het terrein van de rechtsstaat en/of op economisch vlak, dat naar de opvatting van de AIV een lidmaatschap vooralsnog niet voor de hand ligt. De lijn die ten aanzien van landen als China, India en Rusland zou moeten worden gevolgd hangt derhalve nauw samen

23 Denk aan de OESO Guidelines for Multinational Enterprises en de daarin geïncorporeerde 'mensenrechten-conventies' van de Internationale Arbeidsorganisatie. Doc. C(2000)96/Final, Add. 1.

24 Overigens werkte de OESO anno 2005 al samen met ongeveer zeventig niet-OESO-landen (bron: OESO-website).

25 Van Chili, de EU-landen, Rusland en Zuid-Afrika is bekend dat zij wensen toe te treden. Van Brazilië, China, India, Indonesië en Israël is dat formeel (nog) niet bekend.

26 Blijkens OESO-informatie van begin februari 2007 zouden Chili en Israël klaar zijn voor toetreding.

met de politieke en economische ontwikkelingen aldaar. Mochten deze, gezien vanuit het perspectief van de Noboru-criteria en het daaraan door de AIV toegevoegde vijfde criterium, anders verlopen dan gewenst, dan kan dat ertoe leiden dat deze niet vanzelfsprekend in aanmerking komen voor volledig lidmaatschap – zo zij dit zelf al wensen – en dat moet worden teruggesproken op het instrument van een goed uitgewerkte associatieregeling.

Het instrument van de associatieregeling is ook geschikt voor landen die geen lid van de OESO willen worden, maar wel willen profiteren van de onderzoekswerkzaamheden van de OESO en van de omgang met de OESO-leden in een 'niet-agressieve omgeving'.²⁷ De relatie met deze landen kan worden verdiept door het sluiten van toegesneden overeenkomsten, waarin financiële afspraken zijn opgenomen – bijvoorbeeld voor de betaling van lopende onderzoeken –, en waarin wordt beschreven wat het toekomstige werkprogramma en de activiteiten in verschillende commissies en fora zullen zijn en aan welke verplichtingen tot levering van statistische gegevens moet worden voldaan. Het sluiten van dergelijke overeenkomsten kan worden beschouwd als een eerste stap in de richting van een langetermijnperspectief naar acceptatie van het acquis en openstelling van het lidmaatschap.

De positie van de landen die wel lid zijn van de EU maar niet van de OESO, is een bijzondere. Deze landen scoren hoog op het element *likemindedness*, maar soms laag op elementen als *significant player* en *mutual benefit*. De AIV is bekend met het besluit van het Comité van PV's in Brussel dat ook alle nieuwe EU-landen lid moeten worden van de OESO. De AIV is het met de toekomstige toetreding van deze EU-landen ten principale eens. Tegelijkertijd bestaat er bij de AIV enige aarzeling over de opportuniteit en consequenties van een gelijktijdige toetreding van de desbetreffende landen. De AIV bepleit te bezien of het mogelijk is bij de toetreding van de nieuwe EU-lidstaten tot de OESO af te spreken dat de EU namens haar lidstaten optreedt in die gevallen waarin het niet meer gaat om de beoordeling van economische en sociale prestaties van afzonderlijke lidstaten, maar om het nastreven van doelen die de belangen van die staten overstijgen.²⁸ In dat verband verwijst de AIV naar de voorbeelden waarbij de EU – op verdragsrechtelijke grondslag – 'met één mond spreekt'. Denk aan het multilaterale handelsoverleg (WTO) – waarbij de Europese Commissie onderhandelingsbevoegd heeft gekoppeld aan de onmogelijkheid van veto door lidstaten – en het definiëren van multilaterale spelregels op het gebied van investeringen, corruptiebestrijding en belastingontduiking.²⁹ Hoewel de AIV zich bewust is van het feit dat bestaande EU-leden niet graag bereid zullen zijn om hun individuele rechten op te geven, beveelt de AIV toch aan deze modaliteit te bezien op haalbaarheid, voordat definitief wordt overgegaan tot toelating van de nieuwe EU-lidstaten.³⁰

27 Als voorbeeld kan de onlangs uitgevoerde 'peer review' ten aanzien van China op het terrein van het milieubeleid dienst doen.

28 De EU/Europese Commissie is geen lid van de OESO, maar 'participeert in de werkzaamheden'.

29 Op het terrein van de 1e Pijler is de Europese Commissie competent. Op andere terreinen treedt het voorzitterschap soms op namens de EU (bijvoorbeeld in de FAO).

30 Volgens hetzelfde document zijn niet alle EU-landen al klaar voor het OESO-lidmaatschap. Estland en Slovenië zouden echter klaar zijn voor toetreding op korte termijn.

Door het hanteren van de unanimiteitsregel is het buitengewoon lastig gebleken hervormingen in de structuur en het functioneren van de OESO te bereiken. Omdat iedere lidstaat, groot of klein, sociaal-economisch sterk of zwak, in staat is op alle belangrijke momenten besluitvorming te blokkeren, is de slagkracht van de organisatie gering. Dat heeft ertoe bijgedragen dat binnen de OESO discussie is ontstaan over de vraag of in de toekomst niet een variatie in het lidmaatschap mogelijk moet zijn. In dat verband is wel gesproken over een 'twee-pijlerstructuur', een 'two-tier-system', een 'double hub', een 'duaal systeem' of een 'meersporenbeleid'. Een dergelijke structuur zou het makkelijker mogelijk maken om de OESO in de toekomst zowel een beleidsvergelijkende onderzoekstaak als een beleidsvoorbereidende taak ten aanzien van mondiale vraagstukken te laten vervullen. In de ene 'pijler' – een term die de AIV hier voor het gemak aanhoudt, maar waaraan hij, anders dan aan de onderliggende gedachte van het 'schaken op twee borden', niet is gehecht – zou de denktank- en onderzoeksfunctie ten behoeve van nationale beleidsvergelijking kunnen worden ondergebracht, terwijl de andere 'pijler' de internationale 'beleidsvoorbereidende functie' zou kunnen omvatten. Voor beide 'pijlers' zouden niet alleen verschillende besluitvormingsmechanismen kunnen gelden, maar ook verschillende soorten lidmaatschappen. Voor landen die interesse hebben in een volwaardig lidmaatschap moet dan worden bezien of zij aan de toelatingscriteria voldoen, waarna zij volwaardig lid van de OESO kunnen worden en *desgewenst* separaat – en wat betreft de EU-lidstaten eventueel groepsgewijs, (zie hiervoor) – kunnen meedoen aan activiteiten in het kader van de ordening van de mondialisering. Andere landen daarentegen zouden alleen in de laatste 'pijler' volwaardig kunnen meedoen en daarnaast kunnen functioneren als betalende afnemers van producten uit de 'onderzoekspijler'.

De voorstanders van een beleidsvoorbereidende rol voor de OESO zien grote voordelen in het opdelen van de activiteiten in twee 'pijlers', 'tiers' of 'sporen'. De tegenstanders zien daarin echter een formalisering van de al eerder genoemde en bekritiseerde *à la carte*-benadering, die in de toekomst zou kunnen leiden tot twee separate organisaties. Binnen Nederland is de laatste jaren op interdepartementaal niveau met enige regelmaat gesproken over de toekomst van de OESO, met inbegrip van een eventuele 'twee-pijlerstructuur'. De ambtelijke voorstellen daartoe zijn voorgelegd aan de regering, maar de gedachtevorming daaromtrent heeft tot op heden niet geleid tot beleidsconclusies. Anno 2007 is het naar het oordeel van de AIV echter van belang dat opnieuw serieus wordt gekeken naar de voor- en nadelen van een dergelijke structuur.

Ten aanzien van het lidmaatschap, tot slot, zou de AIV nog een enkele opmerking willen wijden aan een van de kernleden van het eerste uur, de VS. Dit land is de grootste lidstaat en financier van de OESO. Hoewel niet altijd even duidelijk is welke positie de VS in het uitbreidingsdebat innemen, lijkt het evident dat uitbreiding van het lidmaatschap met een aantal grote opkomende economieën van belang is om de interesse van de VS in de OESO vast te houden. Een indicatie daarvan is de veranderende prioriteitsstelling van de OESO. Het reguliere budget is onvoldoende om alle werkzaamheden goed te kunnen vervullen en lidstaten – de VS voorop – geven er steeds meer de voorkeur aan alleen te betalen voor zaken die zij nuttig achten. Daarmee dragen ook zij bij aan de budgettaire problemen van de OESO. Deze dienen naar het oordeel van de AIV zorgvuldig in kaart te worden gebracht. Doel van een dergelijke operatie zou moeten zijn de omvang van vrijwillige financiering terug te dringen, onder erkenning van het feit dat deze ook positieve effecten heeft (zie hoofdstuk II), en het reguliere budget te vergroten.³¹ Dit is ook

31 Een groot deel van het reguliere budget wordt inmiddels besteed aan salarissen en pensioenen. Omdat deze laatste steeds stijgen terwijl het budget niet meegroeit, wordt de OESO steeds afhankelijker van vrijwillige bijdragen.

van belang om de greep van de leiding van de organisatie op de richting van de OESO te verbeteren. Daarnaast dient te worden overwogen leden en geassocieerde leden meer te laten betalen naarmate zij van meer diensten gebruik maken.

Vraag 2: Hoe ziet de AIV, mede in het licht van vraag 1, de positie van de OESO in de internationale institutionele architectuur, met name in relatie tot de EU, Wereldbank, IMF, WTO, G-8?

Uit verschillende studies, zowel van de OESO zelf als van andere organisaties en onafhankelijke deskundigen, is gebleken dat er weinig bewijs is van overlapping of duplicatie van werkzaamheden tussen de OESO en andere internationale organisaties.³² Deels wordt dat probleem voorkomen door deelname van veel van deze organisaties (doorgaans als waarnemer) aan de OESO-activiteiten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om VN-instellingen, de Wereldbank, het IMF en de Europese Commissie. Daarnaast vindt regelmatig op hoog niveau formeel en informeel overleg plaats en blijken de deelnemers aan OESO-bijeenkomsten en -overleggen dezelfde personen te zijn als degenen die betrokken zijn bij de beleidsontwikkeling binnen de andere genoemde organisaties. Geconstateerd kan worden dat de praktische samenwerking tussen onder meer de Wereldbank, het IMF en de OESO over de hele linie goed verloopt. Bovendien is er, mede vanwege het feit dat de OESO vooral op macro-economische en structurele onderwerpen actief is en beschikt over ruime ervaring met het beleid van de lidstaten en over een uitgebreid netwerk van beleidsambtenaren, eerder sprake van complementariteit dan van competitie. De complementariteit met het IMF is vooral een gevolg van het feit dat in de OESO de contacten tussen de staten relatief informeel zijn en (veelal) niet leiden tot harde uitkomsten, terwijl het IMF steeds formele beslissingen neemt, vaak met financiële consequenties. De complementariteit met de Wereldbank is zo mogelijk nog duidelijker. Het *Development Assistance Committee* (DAC) van de OESO is effectief op ministersniveau, terwijl donorlanden daarin de dienst uitmaken. Daarentegen heeft de Wereldbank zelf ruime financiële middelen, ervaring met grootschalige assistentie en goede netwerken in ontwikkelingslanden.

De door sommigen gesuggereerde gedachte dat de OESO zou kunnen functioneren als 'secretariaat van de G-8' is naar de opvatting van de AIV weinig reëel, zolang de OESO qua samenstelling en functioneren niet is toegesneden op mondiale financieel economische ontwikkelingen en er daarnaast niet de minste aanwijzing bestaat dat de acht grote landen die functie uit handen zouden willen geven. Wel kan de OESO vanuit haar kerntaak (beleidsvergelijkend onderzoek) diensten verrichten voor de G-8 en andere fora, ter onderbouwing van de vraagstukken waarmee deze in beleidsmatige zin worstelen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om onderwerpen als belastingproblematiek (en daarmee ook corruptie), wetenschap en technologie, economisch structuurbeleid, milieu, migratievragen, energiezekerheid en het aanleveren van statistieken. En uit die dienstverlening zou, bij gelijktijdige groei van de OESO in meer mondiale richting – zowel in de vorm van uitbreiding van lidmaatschap als van geformaliseerde associatieakkoorden – op termijn kunnen voortvloeien dat de organisatie wel kan worden gezien als een kandidaat voor vervulling van het secretariaat voor de G-8.

Verder is de OESO naar het oordeel van de AIV nu reeds zeer geschikt voor mondiale coördinatie op het terrein van ontwikkelingssamenwerking, via het eerder genoemde DAC. Daarin zijn in de loop van de jaren goede resultaten bereikt, met name op het

³² Zie onder meer het rapport van consultant Peter Nicholson, 'Maximising the impact of the OECD', 15 januari 2003, p. 27.

vlak van de normstelling en kwaliteitsbewaking van de officiële ontwikkelingshulp.³³ De laatste jaren is het DAC ook nieuwe politieke wegen ingeslagen, waaronder het afspreken van een beleidskader voor de bejegening van fragiele staten, het opzetten van een wederkerige evaluatie (*mutual review*) van het ontwikkelingsbeleid van Afrikaanse en OESO-landen³⁴ en het opstellen van een nieuw memorandum over de relatie tussen het ontwikkelingssamenwerkings- en mensenrechtenbeleid.³⁵ Bij verdere uitbreiding van het ledental van de OESO zal er ook druk ontstaan op het DAC om deze landen op te nemen. In dat geval moet het DAC zich naar de opvatting van de AIV beraden op de vraag of het een donorgezelschap wil blijven dan wel ook andere vormen van samenwerking wil aanvaarden. Hoe de uitkomst daarvan ook zal zijn, in ieder geval moeten landen die uit een oogpunt van macro-economische coördinatie niet, maar vanuit ontwikkelings-samenwerkingsoogpunt wel van belang zijn, lid kunnen zijn of blijven van het DAC.

Daarnaast kan de OESO denken aan een grotere rol op het gebied van de mondiale handel. Onderhandelingen daarover vinden bilateraal plaats, maar vooral ook in het kader van de WTO. Het ondersteunend apparaat van de WTO is echter te klein om zelf alle studie- en beleidsvoorbereiding te kunnen verrichten. De uitdaging zou er voor de OESO in zijn gelegen haar analyses meer mondiaal te maken. Zij wordt immers, ondanks het feit dat algemeen wordt erkend dat haar werk op handelsgebied van zeer hoog niveau is, vaak nog geïdentificeerd met de rijke landen; dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de studies van de UNCTAD en de Internationale Arbeidsorganisatie, die wereldomvattend zijn. Om dat mogelijk te maken is het echter wel noodzakelijk de grote opkomende economieën intensiever te betrekken bij de werkzaamheden van de OESO. Anderzijds mag dan ook van die landen worden verwacht dat zij eventuele uitkomsten van onderzoeken en studies (gaan) accepteren. Om een dergelijke benaderingswijze mogelijk te maken is het naar de opvatting van de AIV mogelijk constructies voor overleg met deze landen te ontwerpen die nauw aansluiten bij de kernkwaliteiten van de OESO en die niet noodzakelijkerwijs leiden tot formele uitbreiding van het lidmaatschap.

Vraag 3: Welke zouden, vanuit internationaal perspectief en het belang dat Nederland aan internationale samenwerking hecht, de prioritaire werkerreinen en onderwerpen zijn die zich bij voorrang lenen voor behandeling door de (uitgebreide) OESO?

Vraag 5: Welke is volgens de AIV de specifieke toegevoegde waarde van de OESO voor het in Nederland te voeren beleid en welke zouden in dat licht de onderwerpen zijn waar de OESO zich bij voorkeur op zou moeten richten?

Deze vragen liggen in elkaars verlengde en worden hier om die reden tezamen genomen.

Het zou de AIV niet moeilijk vallen om, als het ware 'uit de losse pols', enkele OESO-onderwerpen te noemen die voor Nederland, mede gezien zijn multilaterale aspiraties, van groot belang zijn. Te denken valt aan financiële onderwerpen, milieukwesties,

33 Zo hebben de betrokken ministers zich in 2005 geïdentificeerd aan de 'Paris Declaration on Aid Effectiveness', DCD/DAC/EFF(2005)1/REV3, 11 maart 2005.

34 Zie 'Development Effectiveness in Africa. Promise and Performance: Applying mutual accountability, a joint report by the ECA and the OECD at the request of the NEPAD Heads of State and Government Implementation Committee', Addis Abeba/Paris, oktober 2005.

35 'OECD-Action-Oriented Policy Paper on Human Rights and Development', te verschijnen in 2007.

kwaliteit van volksgezondheid, ontwikkelingssamenwerking, maatschappelijk verantwoord ondernemen, grenzen aan de marktwerking, et cetera. Daarover gefundeerde uitspraken te moeten doen, zou echter betekenen dat de AIV grondige studie zou moeten maken van de werkzaamheden van alle functionele (deel)werkgroepen, ad-hoc(taakgroepen), stuurgroepen en (vaste) commissies. Deze bevindingen zouden vervolgens moeten worden gecorrigeerd aan bestaand en toekomstig Nederlands beleid rond het brede spectrum aan onderwerpen waarmee de OESO zich bezighoudt, om tot slot te kunnen bepalen waar sprake is van overlapping en behoefte aan innovatie. De AIV heeft gemeend dat een dergelijke studie niet tot zijn mogelijkheden behoort en wellicht zelfs in het geheel niet doenlijk is.

Verder hebben woorden als 'prioritaire werkterreinen', 'voorrang' en 'bij voorkeur' uiteraard ook een keerzijde. Zodra de prioriteiten bekend zijn, valt ook eenvoudiger te bepalen wat er moet afvallen. Om te kunnen bepalen om welke zaken dat, vanuit een Nederlands perspectief en belang zoals eerder verwoord, zou moeten gaan is evenwel een exercitie nodig die even complex en ondoenlijk is als de prioriteitsstellingsoperatie.³⁶ De AIV beseft dat de consequentie van deze keuze mogelijk teleurstellend is, maar ziet geen alternatief. Daarbij komt dat de AIV de mening is toegedaan dat vertegenwoordigers van de verschillende betrokken ministeries zelf in voldoende mate in staat zijn te bepalen welke zaken voor het Nederlandse beleid het meest van belang zijn. Het onderhavige advies kan er bovendien toe bijdragen dat de verschillende ministeries zich nog eens ten principale afvragen wat de actuele betekenis van de OESO voor hun werkterrein is, en bij welke thema's zij in de toekomst meer aan de OESO zouden kunnen hebben dan thans het geval is. Dergelijke aangescherpte periodieke evaluaties van werkzaamheden kunnen ertoe bijdragen dat er een permanent kritische houding blijft bestaan tegenover de (deelactiviteiten van de) commissies, werkgroepen, et cetera. Deze methodiek zou verder kunnen worden versterkt door de levensduur van commissies en werkgroepen binnen OESO-verband te koppelen aan een bepaalde periode ('*sunset clauses*'). In een dergelijk systeem kan bijvoorbeeld iedere vier of vijf jaar serieus worden bezien of de desbetreffende activiteiten nog passen bij de prioriteiten van de OESO en kan vervolgens serieuze besluitvorming over voortbestaan of opheffing plaatsvinden.

Verder heeft de AIV zich nog de vraag gesteld of, gelet op het grote aantal beleidsmakers, er mogelijk sprake is van coördinatieproblemen binnen de OESO. Op basis van zijn gesprekken in Parijs en Den Haag kan de AIV zich niet aan de indruk onttrekken dat de coördinatie in en tussen de verschillende lidstaten nogal eens te wensen overlaat, met alle gevolgen van dien voor de OESO. In ieder geval is een sterk 'eigenaarschap' van de OESO van belang. Ook voor Nederland is hier nog winst te boeken, vooral op het terrein van prioritering van onderwerpen met het oog op de agendabepaling in Parijs. Dat kan inhoudelijk door de OESO hoger op de nationale agenda te plaatsen, met name wat betreft de interdepartementale en ministeriële beleidsvoorbereiding – dit alles onder de gebruikelijke coördinatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken – en de contacten met het bedrijfsleven en de NGO-wereld, maar ook door gerichte inspanningen om meer gekwalificeerde Nederlanders op relevante functies binnen het OESO-apparaat te krijgen. De recente benoeming van oud-minister De Geus kan daarbij als voorbeeld dienen. Naar het oordeel van de AIV kan daarbij de coördinatie op commissieniveau heel goed plaatsvinden door de vakdeskundigen. Wel moet daarbij een sturende rol zijn weggelegd voor de meest betrokken ministers en hoge ambtenaren.

³⁶ De OESO zelf hanteert 'Program Implementation Reviews' en 'Medium Term Orientations' om periodiek te bezien of de prioriteiten nog juist zijn. Deze mechanismen zijn echter nog weinig sturend.

Los van de vraag naar de directe Nederlandse OESO-belangen, is de AIV er verder vooral van overtuigd dat het goed is de notie van het eigenbelang enerzijds niet uit het oog te verliezen, maar anderzijds vooral ook te overstijgen. Die benadering klinkt ook door in vraag 3 ('het belang dat Nederland aan internationale samenwerking hecht'). Naar de opvatting van de AIV is het een groot goed dat de OESO bestaat, zowel wat betreft haar onderzoekspoot als wat betreft haar mondiale functies en aspiraties, ook als niet in alle gevallen onmiddellijk duidelijk is in welke mate deze activiteiten de Nederlandse belangen dienen. Dit zou, in de visie van de AIV, in de toekomst ook op nationaal niveau beter onder de aandacht moeten worden gebracht (zie ook later).

Vraag 4: Hoe beoordeelt de AIV het belang (zowel internationaal als voor Nederland) van het behoud van de voor OESO kenmerkende werkmethoden (soft law, benchmarking, peer review, peer pressure)?

De AIV is in algemene zin zeer te spreken over het instrumentarium dat de OESO in de ruim 45 jaar van haar bestaan heeft ontwikkeld. Het zijn, kort gezegd, methoden waarbij niet wordt gedreigd met sancties, maar veeleer wordt gewerkt met begrippen als vrijwillige nakoming van de gemaakte afspraken, samenwerking, overtuiging, het aanreiken van alternatieve gezichtspunten en het systematisch vergelijken van sterktes en zwaktes, veelal resulterend in overzichten van *best practices*. Dat alles wordt gedaan in de hoop en veronderstelling dat de lidstaten bereid zijn conclusies te verbinden aan de spiegel die hen wordt voorgehouden, juist ook op het moment dat dit spiegelbeeld minder fraai uitvalt dan zij mochten wensen.

Een belangrijke kracht van de OESO is verder dat haar 'producten' worden goedgekeurd door de beleidsmakers en -uitvoerders van de lidstaten, en dat de organisatie, als gezegd, haar kwalitatief hoogstaande rapporten mede kan vervaardigen omdat de lidstaten gegevens ter beschikking stellen waartoe particuliere onderzoeksinstituten niet of nauwelijks toegang hebben. Bij de kwaliteit van de rapporten kan wel nog worden aangetekend dat de dataverzameling door de OESO weliswaar op een zeer hoog peil staat, maar nog verder kan worden verbeterd door uniforme financiële en andere data-registratie en door de toepassing van modernere informatietechnieken.

Eerder heeft de AIV opgemerkt dat binnen de OESO, vooral met het oog op (eventuele) toetreding van nieuwe landen, de noodzaak bestaat naar de besluitvormingsstructuur en beleidsprioriteiten te kijken. De oproep van de AIV om een vijfde criterium toe te voegen aan de toelatingseisen (namelijk 'aanvaarding en (toegroeien naar) naleving van het acquis') past in dit kader, maar zou zich naar de opvatting van de AIV niet moeten beperken tot de nieuwe lidstaten. Ook van de zittende lidstaten mag worden gevraagd dat zij zich houden aan het acquis. En ook voor hen geldt dat via een striktere toepassing van de klassieke methodes van *peer reviews*, *peer pressure* en *best practices* de naleving van gemaakte afspraken verder kan worden bevorderd. Daartoe moet naar de opvatting van de AIV ook het gezag van de Secretaris-Generaal over de interne organisatie en in relatie tot de Raad worden versterkt.

Vraag 6: Welke veranderingen moet de OESO als organisatie ondergaan om na uitbreiding en inhoudelijke prioritering effectief te kunnen functioneren?

Welke keuze voor uitbreiding de OESO-lidstaten ook maken en welke grotere rol de organisatie eventueel ook krijgt, c.q. zich toe-eigent, als mondiale actor, het staat voor de AIV vast dat de OESO haar organisatie hoe dan ook moet aanpassen om de noodzaak van prioriteitstelling ten aanzien van de grote vraagstukken door de Raad beter tot haar

recht te laten komen. Ongeacht de uitkomst van die discussies moet het huidige besluitvormingsproces verder worden aangepast, teneinde de slagvaardigheid te vergroten. Het stelsel van gekwalificeerde meerderheid dat sinds kort een zekere rol speelt (zie hoofdstuk I), moet worden uitgebreid, ook bij een deel van de echt belangrijke beslissingen.

Van een dergelijke besluitvormingswijze zijn verschillende varianten mogelijk. Gedacht kan worden aan de invoering van een '*supermajority rule*' (bijvoorbeeld 80% van de stemmen). Lidstaten zouden de besluitvorming alleen mogen blokkeren, indien zij aannemelijk kunnen maken dat hun vitale nationale belangen door het meerderheidsbesluit worden aangetast. Een andere variant is over te gaan tot consensusbesluitvorming voor een afgebakende lijst van belangrijke onderwerpen en (gekwalificeerde) meerderheidsbesluitvorming voor alle andere onderwerpen. Ook zou de praktijk van consensus kunnen worden vervangen door een informeel te constateren *consensus minus-one (or two)*-formule. De AIV heeft geen voorkeur voor één van deze varianten. Het is naar zijn oordeel echter van het grootste belang, wil de OESO in de toekomst kunnen blijven functioneren, dat de consensusregeling tegen het licht wordt gehouden en dat per beleidsthema kritisch wordt bezien waar deze blokkerend werkt en waar deze als een pluspunt kan worden aangemerkt (zie de sterkte-zwakte-analyse).

Bij de beantwoording van vraag 5 werd al gesproken over de gewenste versterking van de rol van de SG van de OESO. Een sterk secretariaat staat of valt met de statuur van de persoon van de SG. Het is naar het oordeel van de AIV van belang dat een SG zelf gezag verwerft, door het stellen van goede prioriteiten en het entameren van levensvatbare plannen. Om dat te bereiken zijn niet zozeer veranderingen in formele bevoegdheden nodig, als wel persoonlijke kwaliteiten waarmee dat gezag op inhoudelijke gronden wordt afgedwongen.

Een sterker management zou ook goed zijn voor de gemengde overlegstructuren en andere vormen van samenwerking tussen overheden en private sector – bedrijfsleven en NGO's –, met als één van de belangrijkste doelstellingen de ontwikkeling van *soft law* in de context van economische mondialisering. Zonder onmiddellijk te belanden in de sfeer van verplichtende vormen van toezicht, is op dat vlak naar de opvatting van de AIV via de klassieke OESO-methoden van *peer review*, *peer pressure* en *best practices* nog een wereld te winnen. Dat laatste geldt naar het inzicht van de AIV ook voor versterking van de externe relaties en communicatie en het beter uitdragen van successen, door middel van wetenschappelijke seminars, brede publieksgerichte voorlichtingsbijeenkomsten en onderwijs.

Ter afronding: de OESO van de toekomst

Uitgaande van de principes waarop het lidmaatschap van de OESO thans stoelt kan een uitbreiding van activiteiten op het mondiale vlak gevolgen hebben voor de effectiviteit en het gezag van de organisatie op haar traditionele werkterrein en haar verhouding tot andere internationale organisaties. Als gezegd, ligt bij het beleidsvergelijkende wetenschappelijke werk van de organisatie het accent op een technisch-wetenschappelijke benadering en op solide statistische onderbouwing van de bevindingen. Deze benadering kan onder druk komen te staan bij een grotere variatie in politieke systemen en visies tussen de leden en een grotere rol op het terrein van mondialisering. Tegen dat risico kan naar de opvatting van de AIV echter worden ingebracht dat er analytisch weliswaar een tegenstelling bestaat tussen deze uitgangspunten, maar dat beide dimensies fundamenteel zijn voor het voortbestaan van de organisatie en alleen al om die reden een plaats verdienen in de beschouwingen over de te volgen koers. Waar het

afzien van een rol als 'beleidsvoorbereider' van het proces van mondialisering nog denkbaar is en in feite openstaat ter vrije keuze, is dat niet het geval met de noodzaak van het incorporeren van de grote opkomende economieën in de onderzoekswerkzaamheden van de OESO. Dit laatste kan de OESO alleen negeren op straffe van groeiende irrelevantie.

IV Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk passeren de belangrijkste conclusies en aanbevelingen de revue.

Uitbreiding en taken

De vraag naar de uitbreiding kan naar de opvatting van de AIV niet los worden gezien van het toekomstige takenpakket en de ambities van de OESO. Dit brengt de AIV tot de volgende conclusies en aanbevelingen:

- De OESO zal zonder incorporatie in enigerlei vorm van de grote opkomende economieën snel minder relevant worden.
- Op korte termijn moet worden bepaald welke landen die zelf hebben aangegeven lid te willen worden, op basis van het voldoen aan de vier ‘Noboru-criteria’ (*likemindedness, significant player, mutual benefit* en *global considerations*) en het daaraan door de AIV toegevoegde vijfde criterium – aanvaarding en (toegroeien naar) naleving van het OESO-acquis in de vorm van de voornaamste onderliggende conventies, regelingen en principes – daadwerkelijk voor het lidmaatschap in aanmerking komen, respectievelijk met welke landen die geen lid willen worden dan wel daarvoor (nog) niet in aanmerking komen, een vorm van associatie moet worden aangegaan. Het eerste zou kunnen gelden voor landen als Brazilië, Chili, Israël en Zuid-Afrika. Desgewenst kan, met wederzijds goedvinden, een overgangstermijn worden vastgesteld waarbinnen stapsgewijs wordt toegewerkt naar een volledig lidmaatschap van deze landen. Het tweede zou kunnen gelden voor bijvoorbeeld China, India en Rusland. Voor deze laatste landen geldt dat ze dusdanig grote problemen hebben op het terrein van de rechtsstaat en/of op economisch vlak dat een lidmaatschap naar de opvatting van de AIV vooralsnog niet voor de hand ligt.
- De AIV heeft kennisgenomen van het EU-besluit dat de acht laatst toegetreden EU-landen lid moeten worden van de OESO. De AIV is het daarmee eens, maar heeft wel enige zorg over de consequenties van gelijktijdige toetreding. De AIV acht het gewenst op het moment van toetreding van deze nieuwe EU-lidstaten af te spreken dat de Europese Commissie in OESO-kwesties op het terrein van de eerste (economische) EU-pijler namens de EU-lidstaten optreedt.
- In de visie van de AIV is het riskant een te groot aantal informele vormen van samenwerking *à la carte* te accepteren, omdat daarmee de harde kern van de organisatie zal worden aangetast. Een essentieel onderdeel van het (bredere) acquis dat tevens moet gelden voor geassocieerde leden betreft de bereidheid tot het aanleveren van de vereiste statistische gegevens.
- Door de combinatie van intensivering van de samenwerking met grote landen die evenwel geen lid van de OESO willen of kunnen worden en de wens een grotere invloed te hebben op mondialiseringsterrein, loopt de OESO het risico geleidelijk aan politieker te worden. Tegen die achtergrond beveelt de AIV de regering aan de voor- en nadelen van een ‘twee-pijlerstructuur’ opnieuw te laten verkennen. In de ene ‘pijler’ kan de denktank- en onderzoeksfunctie ten behoeve van nationale beleidsvergelijking worden ondergebracht, terwijl de andere de internationale beleidsvoorbereidende functie kan omvatten. Voor beide ‘pijlers’ kunnen niet alleen verschillende besluitvormingsmechanismen gelden, maar ook verschillende soorten lidmaatschappen.

Internationale architectuur

De vraag over de positie van de OESO in de internationale institutionele architectuur (met name in relatie tot de EU, de Wereldbank, het IMF, de WTO en de G-8) heeft de AIV vooral praktisch benaderd. De conclusies en aanbevelingen luiden:

- De positie van de OESO staat in algemene zin niet ter discussie. Integendeel: de organisatie wordt zeer gewaardeerd.
- Vaak blijken de deelnemers aan OESO- bijeenkomsten tevens actief binnen andere organisaties, hetgeen natuurlijkerwijs zorgt voor de nodige afstemming. In algemene zin wordt geconstateerd dat de praktische samenwerking tussen de genoemde organisaties goed verloopt. Er is eerder sprake van complementariteit dan van competitie.
- Op het terrein van de monetaire beleidscoördinatie heeft de OESO naar de opvatting van de AIV geen echt voordeel ten opzichte van bijvoorbeeld de Wereldbank en het IMF. Evenmin is dit het geval ten opzichte van bijvoorbeeld de G-8.
- Los van de ‘klassieke taken’ van de OESO bestaat bij velen de wens de organisatie een rol te laten spelen als ‘medemanager’ van de mondialisering. De AIV stelt vast dat er voor een sturende rol op dat vlak weinig ruimte lijkt, terwijl het niet reëel is te denken dat een instantie als de G-8 de OESO als haar secretariaat zal willen accepteren. Wel kan de OESO vanuit haar kerntaak – beleidsvergelijkend onderzoek – belangrijke diensten verrichten voor andere organisaties en fora, als de G-8.
- Op een aantal deelterreinen van mondiale coördinatie ziet de AIV een belangrijke rol weggelegd voor de OESO, zoals bij het overleg over ontwikkelingssamenwerking (in het DAC), op het terrein van de belastingproblematiek (en daarmee ook corruptie), wetenschap en technologie, economisch structuurbeleid, milieu, migratievragen, energiezekerheid en het aanleveren van statistieken.

Prioritaire werkterreinen

De vraag naar de prioritaire werkterreinen en onderwerpen die zich bij voorrang lenen voor behandeling door de (uitgebreide) OESO en de vraag naar de specifieke toegevoegde waarde van de OESO voor het door Nederland te voeren beleid liggen in elkaars verlengde en zijn door de AIV in samenhang beantwoord. De conclusies en aanbevelingen luiden als volgt:

- De beleidsvorming binnen de OESO kenmerkt zich door een gebrek aan een samenhangend langetermijnperspectief.
- Om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de prioriteiten, zou de AIV een grondige studie moeten maken van alle materiële OESO-werkzaamheden en deze bevindingen moeten correleren aan bestaand en toekomstig Nederlands beleid rond het brede spectrum van onderwerpen waarmee de OESO zich bezighoudt. Pas daarna kan worden bepaald waar sprake is van overlapping en behoefte aan innovatie. De AIV heeft gemeend dat hij niet het geschikte orgaan is om een dergelijke studie te verrichten.
- Dit advies kan er wel toe bijdragen dat de verschillende ministeries zich nog eens grondig afvragen wat de actuele betekenis van de OESO voor hun werkterrein is en bij welke thema’s zij in de toekomst meer aan de OESO kunnen hebben dan thans het geval is. Bovendien kunnen periodieke evaluaties en koppeling van de levensduur van commissies en werkgroepen aan ‘*sunset clauses*’ bijdragen aan een permanent waakzame houding: waarom werken ministeries mee aan de OESO, wat krijgen ze daarvoor terug en wat hebben ze ervoor over?
- De AIV constateert dat een sterk ‘eigenaarschap’ van de OESO ook in Nederland van belang is. Hij beveelt daarom aan na te gaan in hoeverre de OESO hoger op de nationale agenda kan belanden. Dit kan onder meer door goede interdepartementale en ministeriële beleidsvoorbereiding, het onderhouden van contacten met het bedrijfsleven en de NGO-wereld en het bevorderen van de benoeming van gekwalificeerde Nederlanders in de OESO.

OESO-methoden

De vraag hoe de AIV het belang van het behoud van de voor OESO kenmerkende werkmethode beoordeelt, leidt tot de volgende conclusies en aanbevelingen:

- De AIV is zeer te spreken over het instrumentarium dat de OESO in de ruim 45 jaar van haar bestaan heeft ontwikkeld (kernwoorden: *peer pressure*, *peer reviews*, *best practices* en *soft law*). Het zijn methoden waarbij niet wordt bedreigd met sancties, maar veeleer wordt gewerkt met begrippen als vrijwillige naleving van de gemaakte afspraken, samenwerking, overtuiging, het aanreiken van alternatieve gezichtspunten en het systematisch vergelijken van sterktes en zwaktes.
- Een belangrijke kracht van de OESO blijft dat haar 'producten' worden aanvaard door de beleidsmakers en -uitvoerders van de lidstaten, en dat zij haar kwalitatief hoogstaande rapporten mede kan vervaardigen omdat de staten gegevens ter beschikking stellen waartoe particuliere instituten niet of nauwelijks toegang hebben.

Organisatorische veranderingen

De vraag welke veranderingen de OESO als organisatie moet ondergaan om na uitbreiding en inhoudelijke prioritering effectief te kunnen functioneren leidt tot de navolgende conclusies en aanbevelingen:

- Het huidige besluitvormingsproces moet verder worden aangepast, teneinde de slagvaardigheid te vergroten. Het stelsel van besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid (inclusief *consensus minus one or two*) moet worden uitgebreid, ook bij echt belangrijke beslissingen, zij het met een open oog voor de positieve zijden van consensus.
- De toelatingseisen moeten worden herzien. De oproep van de AIV het criterium 'aanvaarding en naleving van het acquis' toe te voegen aan de vier 'Noboru-criteria' past in dit kader.
- Het gezag van de SG over de interne organisatie en in relatie tot de Raad moet worden versterkt. Het is van belang dat een SG zelf gezag verwerft, onder meer door het stellen van goede prioriteiten. Het doel van de versterking van de positie van de SG moet zijn de aansturing van de werkzaamheden verder te verbeteren en om tot een betere prioriteitstelling te komen ten aanzien van de grote vraagstukken waarmee de OESO zich bezighoudt.
- De OESO kent een aantal verdragen met dwingende vormen van toezicht. De AIV pleit er niet voor het stelsel van verplichtende vormen van toezicht uit te breiden. Wel is de AIV van opvatting dat de OESO via de klassieke methoden van *peer reviews*, *peer pressure* en *best practices*, mits strikter toegepast en uitgewerkt, de naleving van gemaakte afspraken verder kan bevorderen. Ook is nog vooruitgang te boeken bij de versterking van de externe relaties en communicatie en het beter uitdragen van successen.

Bijlagen

Ministerie van
Buitenlandse Zaken

Aan de voorzitter van de Adviesraad Internationale
Vraagstukken

Directie Economische en Ecologische
Samenwerking
Afdeling Transport en OESO
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

<i>Datum</i>	7 maart 2006	<i>Auteur</i>	Ciska Dijk
<i>Kenmerk</i>	DES/TO-79/06	<i>Telefoon</i>	+31(0)70-3484984
<i>Blad</i>	1/3	<i>Fax</i>	+31(0)70-3484985
<i>Bijlage(n)</i>			ciska.dijk@minbuza.nl
<i>Betreft</i>	Adviesaanvraag over de positie van de OESO in de internationale institutionele architectuur en prioritaire werkerreinen voor de OESO.		www.minbuza.nl

C.c.

In 1960 is de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling opgericht. De leden van de OESO behoren tot een groep van zogenaamde *like-minded* landen die zich hebben gecommitteerd aan de markteconomie en vormen van pluralistische democratie. De samenwerking tussen deze landen, aanvankelijk in de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, opgericht als onderdeel van het Marshall hulpprogramma, richtte zich in eerste instantie op macro-economische en sociale onderwerpen. Door toenemende internationalisering en verdere verstrengeling van economieën is afstemming van het financiële, sociale en economische beleid noodzakelijk geworden. In de loop der jaren is het aantal onderwerpen waar de OESO zich over buigt sterk uitgebreid en staat ook de economische invalshoek van onderwerpen als onderwijs, vergrijzing, duurzame ontwikkeling, gezondheidszorg en migratiestromen op de agenda. De door Nederland zeer gewaardeerde OESO heeft zich op deze terreinen steeds meer ontwikkeld tot een, door middel van *soft law*, *peer pressure* en *best practices*, internationale gezaghebbende normstellende denktank die vaak wordt ingezet als *pre-negotiating forum*.

De sterke toename van het aantal onderwerpen gecombineerd met de relatief beperkte financiële middelen en de wens van een aantal landen om toe te treden, noopt de organisatie tot herbezinning op doelstelling, activiteiten en lidmaatschap. Interne hervormingen om de OESO effectiever en efficiënter te laten opereren vinden plaats op basis van consensus en worden inmiddels stapsgewijs doorgevoerd. Deze initiatieven zijn tot dusver echter onvoldoende om het gewenste resultaat te bereiken.

Daarnaast is er twijfel ontstaan over de relevantie van de OESO. Niet alleen omdat de OESO niet langer aan alle belangrijke economieën onderdak biedt, maar ook vanwege ontwikkelingen in andere fora die (deels) overlappende of vergelijkbare werkzaamheden verrichten als de OESO. Bijkomend probleem is dat de Lidstaten minder bereid zijn de reguliere begroting adequaat te laten groeien, maar wel via de vrijwillige bijdragen specifieke activiteiten door de OESO te laten uitvoeren. Deze toenemende *à la carte* benadering vereist mogelijk een herziening van de gebruikelijke werkmethoden.

Momenteel wordt uitbreiding van het aantal leden overwogen. De Lidstaten en het Secretariaat van de OESO hebben in 2004 en 2005 vastgesteld dat als de OESO relevant wil zijn en blijven zij actieve relaties moet onderhouden en in ieder geval uiteindelijk moet worden uitgebreid met belangrijke (opkomende) economieën zoals China, India, Rusland en Brazilië. Onderdeel van de discussie over toetreding is dat andere, veelal kleinere, landen het lidmaatschap hebben aangevraagd (waaronder de Baltische landen, Slovenië, Cyprus, Malta en Israël).

Onzeker is of met de toetreding c.q. het aanhalen van banden met minder gelijkgezinde landen als China en Rusland de huidige functies (instrument van internationale ordening, denktank voor internationale beleidsvoorbereiding, denktank met een apolitiek karakter voor nationale beleidsvoorbereiding, normstellende organisatie voor de besteding van ODA-middelen en denktank op het terrein van armoedebestrijding en globalisering) op dezelfde of betere wijze invulling kunnen krijgen. Daarnaast mag de vraag gesteld worden in hoeverre werkzaamheden van de OESO, bijvoorbeeld op gebieden als beleidsvoorbereiding, beleidsvergelijking, normstelling en dergelijke niet deels zijn overgenomen door andere instellingen (EU, IFI's, VN, gespecialiseerde VN organisaties en Wereldbank). Uitbreiding van de OESO met de grote opkomende economieën lijkt de organisatie de mogelijkheid te bieden een grotere bijdrage te leveren aan de internationale ordening die een globaliserende wereld nodig heeft. Ook hierbij kan echter de vraag gesteld worden of deze functie niet al elders plaatsvindt (VN, G8). Een bezinning op prioritaire werkerterreinen en onderwerpen van de OESO is derhalve opportuun.

Teneinde inzicht te verkrijgen in de rol die een -uitgebreide- OESO in de internationale institutionele architectuur en voor Nederland kan vervullen en om bij te dragen aan de Nederlandse standpunt bepaling over de toekomst van de OESO, verzoek ik u in uw advies met name in te willen gaan op de volgende vraagpunten:

1. Met welke landen, in welk tempo, in welke vorm en eventueel onder welke voorwaarden moet de OESO zich uitbreiden?

2. Hoe ziet de AIV, mede in het licht van vraag 1, de positie van de OESO in de internationale institutionele architectuur, met name in relatie tot de EU, Wereldbank, IMF, WTO, G8?
3. Welke zouden, vanuit internationaal perspectief en het belang dat Nederland aan internationale samenwerking hecht, de prioritaire werkkterreinen en onderwerpen zijn die zich bij voorrang lenen voor behandeling door de (uitgebreide) OESO?
4. Hoe beoordeelt de AIV het belang (zowel internationaal als voor Nederland) van het behoud van de voor OESO kenmerkende werkmethoden (*soft law*, *benchmarking*, *peer review*, *peer pressure*)?
5. Welke is volgens de AIV de specifieke toegevoegde waarde van de OESO voor het in Nederland te voeren beleid en welke zouden in dat licht de onderwerpen zijn waar de OESO zich bij voorkeur op zou moeten richten?
6. Welke veranderingen moet de OESO als organisatie ondergaan om na uitbreiding en inhoudelijke prioritering effectief te kunnen functioneren?

Aangezien de discussie over de interne hervorming van de OESO momenteel in Parijs gaande is, wil ik u, met het oog op de Nederlandse inbreng in OESO-overleg eind april en eind mei, verzoeken de beantwoording van de laatste vraag over de benodigde organisatieveranderingen met spoed te behandelen.

Ik zie met belangstelling uit naar uw spoedige advisering.

Afschrift van deze brief zend ik aan de Voorzitter van de Tweede Kamer en de Voorzitter van de Eerste Kamer.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

Dr. B.R. Bot

Lijst met geraadpleegde personen

In Nederland

- Drs. J.A. Boer
Permanente Vertegenwoordiger van Nederland bij de OESO
- Mr. R. Bekker
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Secretaris-generaal
- Drs. M.A. Brouwer
Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directeur Directie Effectiviteit en Kwaliteit
- Mw. mr. C.M. Dijk
Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Economische en Ecologische Samenwerking
- Drs. J.A.M. Klaver
Vereniging VNO/NCW
- Mw. dr. M. de Kwaasteniet
Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directeur Generaal Directie Economische en Ecologische Samenwerking
- Drs. P.R. Post
Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Economische en Ecologische Samenwerking
- Drs. A.J.E.G. Renique
Vereniging VNO/NCW, Secretaris Onderwijszaken
- Mr. R. van Rijssen
Ministerie van Economische Zaken, Directeur Directie Handelsbevorderingen
- Mr. W.L.E. Quaedvlieg
Vereniging VNO/NCW, Secretaris Internationale Zaken

In Parijs

- Mw. G.B. Andersson
Ambassadeur van Zweden bij de OESO
- Drs. J.A. Boer
Permanente Vertegenwoordiger van Nederland bij de OESO
- Dhr. L. Boonekamp
Hoofd van de afdeling Handel en Markten, secretariaat OESO
- Dhr. B. Cabras
Ambassadeur van Italië bij de OESO
- Dhr. J.P. Cotis
Hoofd Econoom bij de OESO
- Dhr. S. Cutts
Plaatsvervangend Directeur OESO
- Dhr. J. Evans
Adviescommissie Vakbond aan de OESO
- Dhr. R. Hecklinger
Plaatsvervangend Secretaris-generaal OESO
- Mw. O. Honkatukia
Hoofdadministrateur – Secretariaat van de Secretaris-generaal van de OESO
- Dhr. S. Kitajima
Ambassadeur van Japan bij de OESO
- Dhr. D.J. Kraan
Project Manager Budget en Publieke Uitgaven, secretariaat OESO

- Dhr. D. Manske
Hoofdadministrateur – Adviescommissie Handel en Industrie aan de OESO
- Dhr. O. Merk
Consultant inzake regionaal concurrentievermogen en bestuur
- Dhr. P. van den Noord
Hoofd Econoom, Algemene Economische Beoordeling, secretariaat OESO
- Dhr. D. Pilat
Hoofd van de afdeling Wetenschap en Technologie Beleid, secretariaat OESO
- Dhr. M. Primmer
Waarnemend Manager Communicatie - Adviescommissie Handel en Industrie aan de OESO
- Dhr. J.P. Reid
Plaatsvervangend Permanente Vertegenwoordiger van de VS bij de OESO
- Dhr. J. Schuijjer
Adviseur Strategisch Programmeren
- Drs. N. Taouati
Tweede Ambassade Secretaris Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de OESO
- Dhr. T. Vant
Secretaris-generaal – Adviescommissie Handel en Industrie aan de OESO
- Drs. J. Verheul
Plaatsvervangende Permanente Vertegenwoordiger OESO
- Dhr. R. Visser
Hoofd van de afdeling Milieu, Gezondheid en Veiligheid, secretariaat OESO
- Drs. Ph.A. de Waal
Ambassaderaad Nederland OESO
- Dhr. W.J. Wiersema
Eerste Ambassade Secretaris Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de OESO

Lijst met afkortingen

AIV	Adviesraad Internationale Vraagstukken
BBP	Bruto Binnenlands Product
BNP	Bruto Nationaal Product
BuCo	Budget Committee
CEI	Commissie Europese Integratie van de AIV
CERI	Centrum voor Educatief Onderzoek en Innovatie
CMR	Commissie Mensenrechten van de AIV
COS	Commissie Ontwikkelingssamenwerking
COMECON	Council of Mutual Economic Assistance
CVV	Commissie Vrede en Veiligheid van de AIV
DAC	Development Assistance Committee
ECMT	Europese Conferentie van Ministers van Transport
ErCo	External Relations Committee
EU	Europese Unie
ExCo	Executive Committee
G-8	Groep van 8 (de acht grootste industrielanden en Rusland)
G-20	Groep van 20 (ontwikkelingslanden met speciale interesse in landbouw)
IEA	Internationaal Energie Agentschap
IMF	Internationaal Monetair Fonds
NEA	Nucleair Energie Agentschap
NGO	Niet-Gouvernementele Organisatie
ODA	Official Development Assistance
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OEES	Organisatie voor Europese Economische Samenwerking
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
SG	Secretaris-Generaal
VS	Verenigde Staten
WPEG	Council Working Party on the Implications of Future Enlargement on OECD Governance
WTO	World Trade Organisation

Door de Adviesraad Internationale Vraagstukken uitgebrachte adviezen*

- 1 EUROPA INCLUSIEF, *oktober 1997*
- 2 CONVENTIONELE WAPENBEHEERSING: dringende noodzaak, beperkte mogelijkheden, *april 1998*
- 3 DE DOODSTRAF EN DE RECHTEN VAN DE MENS; recente ontwikkelingen, *april 1998*
- 4 UNIVERSALITEIT VAN DE RECHTEN VAN DE MENS EN CULTURELE VERSCHIEDENHEID, *juni 1998*
- 5 EUROPA INCLUSIEF II, *november 1998*
- 6 HUMANITAIRE HULP: naar een nieuwe begrenzing, *november 1998*
- 7 COMMENTAAR OP DE CRITERIA VOOR STRUCTURELE BILATERALE HULP, *november 1998*
- 8 ASIELINFORMATIE EN DE EUROPESE UNIE, *juli 1999*
- 9 NAAR RUSTIGER VAARWATER: een advies over betrekkingen tussen Turkije en de Europese Unie, *juli 1999*
- 10 DE ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE VEILIGHEIDSSITUATIE IN DE JAREN NEGENTIG:
van onveilige zekerheid naar onzekere veiligheid, *september 1999*
- 11 HET FUNCTIONEREN VAN DE VN-COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS, *september 1999*
- 12 DE IGC 2000 EN DAARNA: op weg naar een Europese Unie van dertig lidstaten, *januari 2000*
- 13 HUMANITAIRE INTERVENTIE, *april 2000***
- 14 ENKELE LESSEN UIT DE FINANCIËLE CRISES VAN 1997 EN 1998, *mei 2000*
- 15 EEN EUROPEES HANDVEST VOOR GRONDRECHTEN?, *mei 2000*
- 16 DEFENSIE-ONDERZOEK EN PARLEMENTAIRE CONTROLE, *december 2000*
- 17 DE WORSTELING VAN AFRIKA: veiligheid, stabiliteit en ontwikkeling, *januari 2001*
- 18 GEWELD TEGEN VROUWEN: enkele rechtsontwikkelingen, *februari 2001*
- 19 EEN GELAAGD EUROPA: de verhouding tussen de Europese Unie en subnationale overheden, *april 2001*
- 20 EUROPESE MILITAIR-INDUSTRIËLE SAMENWERKING, *mei 2001*
- 21 REGISTRATIE VAN GEMEENSCHAPPEN OP HET GEBIED VAN GODSDIENST OF OVERTUIGING, *juni 2001*
- 22 DE WERELDCONFERENTIE TEGEN RACISME EN DE PROBLEMATIEK VAN RECHTSHERSTEL, *juni 2001*
- 23 COMMENTAAR OP DE NOTITIE MENSENRECHTEN 2001, *september 2001*
- 24 EEN CONVENTIE OF EEN CONVENTIONELE VOORBEREIDING: de Europese Unie en de IGC 2004,
november 2001
- 25 INTEGRATIE VAN GENDERGELIJKHEID: een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit, *januari 2002*
- 26 NEDERLAND EN DE ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA IN 2003:
rol en richting, *mei 2002*
- 27 EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor
de Europese Unie, *mei 2002*
- 28 DE AMERIKAANSE PLANNEN VOOR RAKETVERDEDIGING NADER BEKEKEN: voors en tegens van
bouwen aan onkwetsbaarheid, *augustus 2002*
- 29 PRO-POOR GROWTH IN DE BILATERALE PARTNERLANDEN IN SUB-SAHARA AFRIKA: een analyse van
strategieën tegen armoede, *januari 2003*

* Alle adviezen zijn ook beschikbaar in het Engels. Sommige adviezen ook in andere talen.

** Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

- 30 EEN MENSENRECHTENBENADERING VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *april 2003*
- 31 MILITAIRE SAMENWERKING IN EUROPA: mogelijkheden en beperkingen, *april 2003*
- 32 *Vervolgadvies* EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *april 2003*
- 33 DE RAAD VAN EUROPA: minder en (nog) beter, *oktober 2003*
- 34 NEDERLAND EN CRISISBEHEERSING: drie actuele aspecten, *maart 2004*
- 35 FALENDE STATEN: een wereldwijde verantwoordelijkheid, *mei 2004***
- 36 PREËMPTIEF OPTREDEN, *juli 2004***
- 37 TURKIJE: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie, *juli 2004*
- 38 DE VERENIGDE NATIES EN DE RECHTEN VAN DE MENS, *september 2004*
- 39 DIENSTENLIBERALISERING EN ONTWIKKELINGSLANDEN: leidt openstelling tot achterstelling?, *september 2004*
- 40 DE PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE VAN DE RAAD VAN EUROPA, *februari 2005*
- 41 DE HERVORMINGEN VAN DE VERENIGDE NATIES: het rapport Annan nader beschouwd, *mei 2005*
- 42 DE INVLOED VAN CULTUUR EN RELIGIE OP ONTWIKKELING: stimulans of stagnatie?, *juni 2005*
- 43 MIGRATIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: de samenhang tussen twee beleidsterreinen, *juni 2005*
- 44 DE NIEUWE OOSTELIJKE BUURLANDEN VAN DE EUROPESE UNIE, *juli 2005*
- 45 NEDERLAND IN DE VERANDERENDE EU, NAVO EN VN, *juli 2005*
- 46 ENERGIEK BUITENLANDS BELEID: energievoorzieningszekerheid als nieuwe hoofddoelstelling, *december 2005*****
- 47 HET NUCLEAIRE NON-PROLIFERATIETEGIME: het belang van een geïntegreerde en multilaterale aanpak, *januari 2006*
- 48 MAATSCHAPPIJ EN KRIJGSMACHT, *april 2006*
- 49 TERRORISMEBESTRIJDING IN MONDIAAL EN EUROPEES PERSPECTIEF, *september 2006*
- 50 PRIVATE SECTOR ONTWIKKELING EN ARMOEDEBESTRIJDING, *oktober 2006*
- 51 DE ROL VAN NGO'S EN BEDRIJVEN IN INTERNATIONALE ORGANISATIES, *oktober 2006*
- 52 EUROPA EEN PRIORITEIT!, *november 2006*
- 53 BENELUX, NUT EN NOODZAAK VAN NAUWERE SAMENWERKING, *februari 2007*

Door de Adviesraad Internationale Vraagstukken uitgebrachte briefadviezen

- 1 Briefadvies UITBREIDING EUROPESE UNIE, *december 1997*
- 2 Briefadvies VN-COMITÉ TEGEN FOLTERING, *juli 1999*
- 3 Briefadvies HANDVEST GRONDRECHTEN, *november 2000*
- 4 Briefadvies OVER DE TOEKOMST VAN DE EUROPESE UNIE, *november 2001*
- 5 Briefadvies NEDERLANDS VOORZITTERSCHAP EU 2004, *mei 2003***

** *Gezamenlijk briefadvies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ).*

**** *Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Algemene Energieraad (AER).*

- 6 Briefadvies RESULTAAT CONVENTIE, *augustus 2003*
- 7 Briefadvies 'VAN BINNENGRENZEN NAAR BUITENGRENZEN - ook voor een volwaardig Europees asiel- en migratiebeleid in 2009', *maart 2004*
- 8 Briefadvies 'DE ONTWERP-DECLARATIE INZAKE DE RECHTEN VAN INHEEMSE VOLKEN. Van impasse naar doorbraak?', *september 2004*
- 9 Briefadvies 'REACTIE OP HET SACHS-RAPPORT: Hoe halen wij de Millennium Doelen?', *april 2005*
- 10 Briefadvies DE EU EN DE BAND MET DE NEDERLANDSE BURGER, *december 2005*
- 11 Briefadvies TERRORISMEBESTRIJDING IN EUROPEES EN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF, interim-advies over het folterverbod, *december 2005*